

BPV_URVS // MPR_FIUC

Vymezení nestátního neziskového sektoru, základní právní úprava

20/2/2025

Ing. Jakub Pejcal, Ph.D.

Nestátní neziskové organizace

- Co si představíte...
- V jakých oblastech se nacházejí...
- Jaké jsou jejich vlastnosti/charakteristiky...
- Mají pozitivní/negativní konotaci... PROČ?

Toto asi znáte...

Pestoffův trojúhelník

(inspirováno: Pestoff, V.A.: *Reforming social services in central and eastern Europe an eleven nation overview*, Gryf, Poland, Cracow, 1995)

Nestátní neziskové organizace

- Neziskové organizace jsou charakterizovány jako takové organizace, které **nevytvářejí zisk k přerozdělení** mezi své vlastníky, správce nebo zakladatele.
- Zisk sice mohou vytvořit, ale **musí ho zase vložit zpět** do rozvoje organizace a plnění jejího poslání.

Nestátní neziskové organizace

- NNO jsou právníckými osobami soukromého práva a patří mezi formalizované struktury občanské společnosti.
- Mezinárodní definice NNO (L. M. Salamon & H. K. Anheier):
  - **Organizovanost** (stálá, formalizovaná struktura)
  - **Soukromý charakter a nezávislost na státu** (soukromoprávnost)
  - **Nerozdělování zisku** (mezi členy a rozhodující osoby)
  - **Samosprávnost** (vnitřní struktura)
  - **Dobrovolnost** (ve smyslu „s účastí dobrovolníků“)

Opodstatnění / Podoba NNO?

- třeba:
  - **Teorie tržních a vládních selhání** - Government Failure (resp. Market Failure) Theory
  - **Teorie informační asymetrie** - Contract Failure (resp. Informational Assymetry) Theory
  - **Teorie státu blahobytu** - Welfare State Theory
  - **Teorie vzájemné závislosti** - Interdependence Theory
- nebo taky:
  - **Teorie společenských zdrojů** - Social Origins Theory

Nestátní neziskové organizace

Tuto definici doplňuje členění NNO do několika typů podle jejich funkce. Podle funkce jde o:

- **Servisní NNO:** poskytují přímé služby svým klientům, tedy přímo řeší veřejné problémy. (NNO poskytující sociální služby, NNO v oblasti zdravotnictví a sociálního začleňování nebo v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci).
- **Advokační NNO:** bojují za práva vymezených skupin či vybraných veřejných zájmů. Jejich činnost spočívá v prosazování změn nebo naopak bránění změnám vůči veřejným nebo soukromým institucím. (Prosazování principu rovnosti a nediskriminace, ochrana menšinových zájmů a veřejného zájmu, jako je ochrana zdraví, životního prostředí aj.).
- **Zájmové NNO:** nejpočetnější skupinou, NNO v oblasti sportu a kultury či tradiční venkovské zájmové spolky (například Sokol, včelařské svazy, dobrovolní hasiči, apod.). Zájmové NNO jsou postaveny výhradně na členském principu.
- **Filantropické NNO:** podporují finančně i hmotně veřejně prospěšné aktivity. Typicky se jedná o nadace a nadační fondy.

Pohled autority

– ČSÚ / SÚNI – NI (tzv. širší vymezení - 17):

nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, ústavy, veřejné vysoké školy, školské právnické osoby, odbory, spolky, politické strany a politická hnutí, církve a náboženské společnosti, evidované církevní právnické osoby, organizační jednotky odborů, pobočné spolky, stavovské organizace – profesní komory, komory, zájmová sdružení právnických osob, honební společenstva.

– RVNNO – NNO (tzv. užší vymezení - 7):

nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, ústavy, církevní organizace (přesněji evidované církevní právnické osoby, resp. účelová zařízení církví a náboženských společností), spolky a pobočné spolky.

Pohled autority (RVNNO) – zejména tedy:

- **spolky a pobočné spolky** (*zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník*)
- **nadace a nadační fondy** (*zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník*)
- **obecně prospěšné společnosti** (*zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech*)
- **ústavy** (*zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník*)
- **církevní a náboženské organizace** – EPO – především účelová zařízení církví a náboženských společností (*zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání...*)

a kolik jich vlastně je? 1

Pohled autority (RVNNO) - souhrnně

	A	B	C	D	E	F	G
1		spolky, resp. pobočné spolky *	nadace **	nadační fondy **	ústavy ***	obecně prospěšné společnosti	účelová zařízení registrovaných církví a náboženských společností
2	Legislativní úprava	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník část první, Hlava II, Díl 3, Oddíl 2, Pododdíl 2	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník část první, Hlava II, Díl 3, Oddíl 3, Pododdíl 2	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník část první, Hlava II, Díl 3, Oddíl 3, Pododdíl 3	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník část první, Hlava II, Díl 3, Oddíl 4	zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech; resp. § 3050, zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník	zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností
	Účel	„Alespoň tři osoby vedené společným zájmem mohou založit k jeho naplňování spolek jako samosprávný a dobrovolný svazek členů a spolčovat se v něm.“ (§ 214 odst. 1)	vytvořená „majetkem vyčleněným k určitému účelu založená.“ (§ 303) založená „... k trvalé službě společensky nebo hospodářsky užitečnému účelu“, který „může být veřejně prospěšný, spočívá-li v podpoře obecného blaha, i dobročinný, spočívá-li v podpoře určitého okruhu osob určených jednotlivě či jinak.“ (§ 306 odst. 1)	vytvořený „majetkem vyčleněným k určitému účelu založená.“ (§ 303) založený „... k účelu užitečnému společensky nebo hospodářsky.“ (§ 394)	„... provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky. Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených.“ (§ 402)	„... poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek.“ (§ 2 odst. 1 písm. b)	poskytovat „veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek“ (§ 16a odst. 2), přičemž tyto služby mají charakter služeb obecně prospěšné charitativních, sociálních nebo zdravotnických.
3	Nad rámec hlavní činnosti	„může spolek vyvíjet též vedlejší hospodářskou činnost spočívající v podnikání nebo jiné výdělečné činnosti, je-li její účel v podpoře hlavní činnosti nebo v hospodárném využití spolkového majetku“ (§ 217).	mohou nadace „podnikat, pokud podnikání představuje pouhou vedlejší činnost a vytěžky podnikání slouží jen k podpoře jejího účelu (...) za stejných podmínek může nadace převzít vedení obchodní společnosti“ (§ 307). Podnikání či vedení obchodních společností může být vyloučeno zakladatelem v nadační listině, nadace zároveň „nesmí být neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti“ (§ 307).	dále dle úpravy nadací	mohou realizovat i obchodní závod nebo jinou vedlejší činnost, ta však nesmí „být na újmu jakosti, rozsahu a dostupnosti služeb poskytovaných v rámci hlavní činnosti ústavu. Zisk může ústav použít jen k podpoře činnosti, pro níž byl založen, a k úhradě nákladů na vlastní správu“ (§ 403)	mohou realizovat i jiné (doplňkové) aktivity, a to za podmínky, že „doplňkovou činností bude dosaženo účinnějšího využití prostředků (...) a zároveň tím nebude ohrožena kvalita, rozsah a dostupnost obecně prospěšných služeb“. (§ 17 odst. 1). Nesmí se přitom „účastnit na podnikání jiných osob“ (§ 17 odst. 2).	mohou účelová zařízení provozovat podnikání a jinou výdělečnou činnost pouze coby doplňkovou aktivitu (§ 15a odst. 4)
4	Další charakteristiky či specifika fungování	- spolek má možnost založit pobočný spolek coby organizační jednotku, jež „... může mít práva a povinnosti a nabývat je v rozsahu určeném stanovami hlavního spolku...“ (§ 228 odst. 1) - spolek má možnost výběru členských příspěvků (§ 235), které mohou představovat důležitou formu výnosů	- nadace vytváří tzv. „nadačního kapitál“ (§ 337), který „musí mít celkovou hodnotu odpovídající alespoň výši 500.000 Kč“ (§ 336) - nadace má možnost používat svůj majetek (vč. nadačního kapitálu) k poskytování nadačních příspěvků	- nadační fond „nevytváří nadační jistinu ani nadační kapitál.“ (§ 397) dále dle úpravy nadací	-	-	představují jednu z možných evidovaných právnických osob zakládaných církvemi a náboženskými společnostmi (dále jsou mezi tyto řazeny orgány registrované církve a náboženské společnosti, řeholní a jiné církevní instituce), přičemž účelová zařízení jsou založená pro „poskytování charitativních služeb“ (§ 15a odst. 1)
5							

* Před rokem 2014 (po roce 1989) coby občanská sdružení (zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů)

** Před rokem 2014 (po roce 1989) coby nadace a nadační fondy (zákon č. 103/1990 Sb., hospodářský zákoník, resp. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech)

*** Do určité míry nahrazuje o.p.s., které po roce 2013 již nemohou být zakládány.

Humor?

K zamyšlení

- Obec ve spolupráci s místními občany chce zřídit dům pro seniory s pečovatelskou službou.
- Skupina nadšených včelařů z regionu, chce vytvořit sdružení, v němž by si vzájemně pomáhali ve svém koníčku a sdíleli své zkušenosti.
- Skupina nadšenců organizujících sportovní aktivity v obci chce přesunout svoji působnost z veřejných prostranství a pořídit si vlastní sportovní areál v obci.
- Zámožná občanka nejmenované obce chce odkázat své uspořené prostředky tak, aby z nich měli užitek obyvatelé její milované obce.
- Skupina dobrovolných herců (dosud hrající bezplatně v budově obce) musí koupit divadelní budovu, které se obec zbavuje.

Účetnictví NNO?

JSOU PRÁVNICKOU OSOBNOSTÍ...

1. **zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví**

2. prováděcí vyhlášky k zákonu o účetnictví, konkrétně:

-vyhláška 504/2002 Sb., pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví

-vyhláška č. 325/2015 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které vedou jednoduché účetnictví

3. **České účetní standardy** pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání **č. 401 – 414**

4. vnitřní **předpisy organizace** (stanovy, organizační řád...)

5. vnitřní **směrnice organizace** (o finančním řízení, o účetnictví...)

Doporučujeme: ÚZ č. 1575 Účetnictví nevýdělečných organizací

Zákon o účetnictví č. 563/1991 Sb.

- hlavním právním předpisem pro vedení účetnictví
- v souladu s právem Evropské unie stanoví **rozsah a způsob** vedení účetnictví, požadavky na jeho **průkaznost** a **podmínky předávání účetních záznamů** pro potřeby státu.
- v **§1 odst. 2** zákona o účetnictví jsou uvedeny účetní jednotky, na které se tento zákon vztahuje.

Vyhláška č. 504/2002 Sb. – „podvojně“ účetnictví

(vyhlášky jsou prováděcí předpisy, které vydává ministerstvo a které zveřejňuje ve Sbírce zákonů)

- **KDO?** *politické strany a politická hnutí / spolky a pobočné spolky / církve a náboženské společnosti / obecně prospěšné společnosti / zájmová sdružení právnických osob / nadace, nadační fondy, ústavy / společenství vlastníků jednotek / veřejné vysoké školy / jiné účetní jednotky...*

- stanovuje pro vedení účetnictví v plném a ve zjednodušeném rozsahu:
  - rozsah a způsob sestavování účetní závěrky,
  - uspořádání, označování a obsahové vymezení položek majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasiv v účetní závěrce,
  - uspořádání, označování a obsahové vymezení nákladů a výnosů a výsledku hospodaření v účetní závěrce,
  - uspořádání a obsahové vymezení vysvětlujících a doplňujících informací v příloze účetní závěrky,
  - směrnou účtovou osnovu,
  - účetní metody,
  - metodu přechodu z jednoduchého účetnictví na účetnictví

Vyhláška č. 325/2015 Sb. – jednoduché účetnictví

- KDO? *spolky a pobočné spolky / odborové organizace, pobočné odborové organizace, mezinárodní odborové organizace nebo pobočné mezinárodní odborové organizace / organizace zaměstnavatelů, pobočné organizace zaměstnavatelů, mezinárodní organizace zaměstnavatelů nebo pobočné mezinárodní organizací zaměstnavatelů / církve, náboženské společnosti, resp. evidované právnické osoby / honební společenstva*
- vyhláška stanoví obsahové vymezení účetních knih v jednoduchém účetnictví k zajištění sestavení přehledů podle § 13b zákona o účetnictví.
- účetnictví založeno na **cash principu**

České účetní standardy č. 401 – 414

- Hlavním cílem ČÚS je vymezit **postupy účtování** pro dosažení souladu při používání účetních metod.
- Obsahem standardů je **popis účetních metod nebo postupů účtování**.
- Registr ČÚS vede MF a oznamuje je ve Finančním zpravodaji.

Soubor zahrnuje:

401 – účty a účtování na účtech

402 – otevírání a uzavírání účetních knih

403 – inventarizační rozdíly

404 – kursové rozdíly

405 – deriváty

406 – cenné papíry, podíly a směnky

407 – opravné položky k pohledávkám, rezervy a pohledávky po lhůtě splatnosti

408 – krátkodobý finanční majetek a krátkodobé bankovní úvěry

409 – dlouhodobý majetek

410 – zásoby

411 – zúčtovací vztahy

412 – náklady a výnosy

413 – vlastní zdroje a dlouhodobé závazky

414 – přechod z jednoduchého účetnictví na účetnictví